

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ครั้งนี้ผู้ทำการศึกษาได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษามาเป็นแนวทางในการทำการศึกษา โดยเนื้อหาของการศึกษาประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ (Thrift and Credit Cooperatives or Savings and Credit Cooperative) คือ สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคล ซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และให้กู้ยืม เมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกเลย ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 (จุฑาทิพย์, 2540)

สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรก คือ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2492 โดยข้าราชการในกรมสหกรณ์ (เดิม) และพนักงานในธนาคารเพื่อการสหกรณ์ (เดิม) ต่อมาได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในกลุ่มครูในจังหวัดนครสวรรค์ และได้แพร่หลายไปในหมู่ข้าราชการและพนักงานต่างๆ ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนทั่วประเทศ (นุกูล, 2543)

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องกระทำภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ สหกรณ์ออมทรัพย์ โดยทั่วไปได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 8 ประการ คือ (จุฑาทิพย์, 2540)

1. ส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์โดยการถือหุ้น
2. รับเงินฝากจากสมาชิก
3. ให้สมาชิกกู้เงินตามความจำเป็นหรือมีประโยชน์
4. กู้ยืมเงินเพื่อกิจการตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์
5. ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงิน
6. ร่วมมือกับทางราชการ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์อื่นเพื่อส่งเสริมกิจการของสหกรณ์
7. ส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยตัวเองในหมู่สหกรณ์
8. กระทำการต่างๆ ตามที่กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ให้กระทำได้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น

จากวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

ประการแรก การส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ โดยการถือหุ้นและรับเงินฝากซึ่งถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์

ประการที่สอง การจัดให้มีเงินกู้สำหรับสมาชิก ซึ่งสำคัญเป็นอันดับรองทั้งนี้ในการให้กู้นั้น สหกรณ์จะให้กู้เมื่อได้สอบสวนถี่ถ้วนแล้วว่ามี ความจำเป็นและเป็นประโยชน์จริงๆ โดยในข้อบังคับได้กำหนดจำนวนขั้นสูงของเงินกู้ไว้ตามส่วนของเงินได้รายเดือนของสมาชิก หรือตามส่วนแบ่งเงินค่าหุ้นของสมาชิกแต่ละคน

บทบาทของสหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะสหกรณ์และสถาบันการเงิน

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรธุรกิจ (Business Organization) ที่ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2511 เป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์แรก

ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 2492 และหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ขึ้นในกลุ่มอาชีพต่างๆ อย่างแพร่หลายทั้งในกลุ่มข้าราชการครู ทหาร ตำรวจ มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สาธารณสุข พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนพนักงานในโรงงานเอกชนต่างๆ ทั่วประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากผลการดำเนินงานแล้วนับว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานที่เจริญเติบโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมั่นคงมาโดยตลอดไม่ว่าจะพิจารณาจากการขยายตัวของสินทรัพย์ ธุรกิจเงินฝาก ธุรกิจเงินให้กู้ ตลอดจนผลกำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ และสนับสนุนนโยบายการระดมเงินออมของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี และนับตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา รัฐบาลได้กำหนดให้สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ ดำรงสถานภาพอยู่ในสองฐานะคือ การเป็น “สหกรณ์” และ “สถาบันการเงิน” (จุฑาทิพย์, 2540: 2-5)

บทบาทในฐานะสหกรณ์ (Cooperatives' Role)

สหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะสหกรณ์ ย่อมต้องมีบทบาทโดยตรงในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ที่สำคัญคือ การส่งเสริมการออม และให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ตามความจำเป็น ตลอดจนการจัดสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งนี้สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องยืนหยัด และตั้งมั่นอยู่บนอุดมการณ์หลักการและวิธีการสหกรณ์ มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความสำเร็จของสหกรณ์และประโยชน์ที่พึงมีต่อสมาชิกสหกรณ์ในที่สุด

บทบาทในฐานะสถาบันการเงิน (Financial Institution's Role)

สหกรณ์ออมทรัพย์มีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ตามแนวทางที่รัฐบาลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งบทบาทของสหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะสถาบันการเงินที่พึงมีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีดังต่อไปนี้

1) การระดมเงินออม

สหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ในฐานะของสถาบันการเงินที่จะมีบทบาทอย่างที่สำคัญต่อการระดมเงินออมของประชาชนที่เป็นสมาชิก ซึ่งหากสหกรณ์ออมทรัพย์มีการขยายตัวมากขึ้นและสามารถณรงค์ให้ประชาชนที่ยังไม่เป็นสมาชิกให้เข้ามาเป็นสมาชิกได้มากขึ้น ย่อมจะทำให้

บทบาทในด้านนี้เด่นชัดขึ้น อันจะเป็นการสนับสนุนนโยบายในการระดมเงินออมในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีรายได้ประจำ

2) การกระจายสินเชื่อและบริการด้านการเงินสู่ภูมิภาคและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการกระจายสินเชื่อและบริการด้านการเงิน ซึ่งมีอยู่ 6 กลุ่มได้แก่

- กลุ่มเกษตรกรรายากจน
- กลุ่มแรงงานรับจ้าง
- กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัวขนาดเล็ก
- กลุ่มลูกจ้างเอกชน และ ผู้มีรายได้น้อย
- กลุ่มข้าราชการ และ พนักงานของรัฐ
- กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

จะเห็นได้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ได้เข้าไปมีบทบาทในการกระจายสินเชื่อให้แก่กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของรัฐบาลได้ถึง 4 กลุ่ม ซึ่งหากสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถขยายตัวไปในกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้มากเพียงใดก็ย่อมมีบทบาทในการสนองนโยบายด้านนี้ได้มากเพียงนั้น

3) การส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวขนาดเล็ก

สหกรณ์ออมทรัพย์ในหลายแห่งที่มีทุนดำเนินงานเพียงพอได้ขยายบริการด้านเงินกู้ในลักษณะที่เป็นเงินกู้เพื่อประโยชน์งอกเงย (Productive Credit) ให้แก่สมาชิกและครอบครัว เพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพส่งเสริมรายได้แก่ครอบครัวตามความเหมาะสมนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ให้การสนับสนุนนโยบาย การส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวขนาดเล็กของรัฐบาลด้วย

4) การจัดหาและปรับปรุงที่อยู่อาศัยของชนยากจนในเมืองให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ดีขึ้น

จากสถิติการให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปัจจุบันพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ ให้สมาชิกกู้ไปเพื่อปรับปรุงและจัดหาที่อยู่อาศัยคิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุด เมื่อเทียบกับการให้กู้เพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่นๆ

5) การดำเนินงานในฐานะองค์การเอกชนที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความยากจน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

อาจกล่าวได้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีบทบาทอย่างสำคัญในการสนับสนุนนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาล และมุ่งที่จะสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่สมาชิกโดยส่งเสริมให้สมาชิกออมเป็นประจำอันจะเป็นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้แก่สมาชิกและครอบครัวได้ในอนาคต โดยสามารถใช้เงินออมของตนเพื่อประโยชน์ในการนำไปลงทุนประกอบอาชีพหรือแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันสำหรับสมาชิกที่มีปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน สหกรณ์ออมทรัพย์ก็มีบริการในด้านการให้เงินกู้ เพื่อแก้ไขปัญหาการครองชีพแก่สมาชิกตามความเหมาะสม และยังมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกสหกรณ์อีกด้วย

6) การให้การศึกษาศึกษาและฝึกอบรมแก่ทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถที่เหมาะสมในอันที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศได้ทันเหตุการณ์มากขึ้น

สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกสหกรณ์มีนโยบายในการให้การศึกษอบรมแก่กรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการและสมาชิก เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทั้งด้านธุรกิจ อุดมการณ์ หลักวิธีการสหกรณ์อยู่แล้ว จึงถือเป็นการช่วยสนับสนุนนโยบายด้านการให้การศึกษอบรมแก่ทรัพยากรมนุษย์ อย่างสำคัญ

7) การสนับสนุนระบบแรงงานสัมพันธ์แบบทวิภาคี ในระดับธุรกิจเพื่อให้นายจ้างและลูกจ้างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งรุนแรงที่เป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม

สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่ม พนักงานบริษัทเอกชนและสถานประกอบการต่างๆ เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นคือ การที่สหกรณ์ออมทรัพย์เข้าไปมีบทบาทในการ

สนับสนุนระบบแรงงานสัมพันธ์ และการแก้ปัญหความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในธุรกิจต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

8) การพัฒนาจิตใจและค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรธุรกิจ ที่ตั้งมั่นอยู่บนอุดมการณ์สหกรณ์ ซึ่งมุ่งเป็นที่จะให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกสหกรณ์ของตนให้ยึดมั่นอยู่บนความร่วมมือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี มีน้ำใจ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการด้านการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์

Scharrs (1990 อ้างถึงใน จุฑาทิพย์: 70-72) ได้สรุปหลักการการเงินสหกรณ์ไว้ 10 ประการคือ

1) สมาชิกผู้ถือหุ้นควบคุมสหกรณ์

สมาชิกเป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ยิ่งกว่าเป็นผู้ลงทุน การควบคุมสหกรณ์มิได้เกี่ยวข้องกับการลงทุนเช่นในบริษัทจำกัด เพราะการออกเสียงในสหกรณ์ยึดหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียง มิใช่ออกเสียงตามหุ้นหรือตามส่วนการลงทุน วัตถุประสงค์ของสหกรณ์คือ การจัดให้บริการในราคาต้นทุน ยิ่งกว่าการแสวงผลตอบแทนสูงสุดจากการลงทุน ดังนั้น การควบคุมจึงแตกต่างหากจากการลงทุน

2) สมาชิกทุกคนต้องให้ทุนแก่สหกรณ์มากที่สุดที่จะทำได้ตามส่วน การใช้บริการของสหกรณ์

หลักข้อนี้เป็นการยึดหลักเป็นไปตามส่วนการเสี่ยงภัย การรับประโยชน์ และการให้ทุนอุดหนุนตามส่วนธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ การเฉลี่ยคืนเงินส่วนเกินตามส่วนการอุดหนุนนั้นยึดหลักตามส่วนทำธุรกิจเพื่อให้ได้บริการในราคาต้นทุน ซึ่งหลักนี้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิธปฏิบัติที่เที่ยงธรรม และดูเหมือนว่าเป็นการชอบด้วยเหตุผลที่จะลงทุนในสหกรณ์ตามส่วนการอุดหนุน

3) การใช้เงินทุนควรได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผลแต่น้อย เมื่อสหกรณ์มีส่วนเหลือ

การจำกัดผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นหลักสหกรณ์ที่ยอมรับกันทั่วไป หลักนี้แสดงถึงการลดความสำคัญของเงินทุนและในขณะเดียวกันก็รับรองว่า การจ่ายเงินปันผลแต่พอประมาณ เป็นความยุติธรรมและพึงปรารถนา การจ่ายเงินปันผลเป็นวิธีนี้ ควรจ่ายเมื่อมีเงินส่วนเหลือสุทธิพอเพียงเท่านั้น

4) สมาชิกผู้ถือหุ้นในปัจจุบันควรให้ทุนสหกรณ์

สมาชิกผู้ถือหุ้นควรให้ทุนแก่สหกรณ์และควรลงทุนเพิ่ม หรือทดแทนเงินลงทุนของสมาชิกคนก่อน สมาชิกผู้เป็นทั้งเจ้าของและควบคุมอุดหนุนสหกรณ์อย่างแข็งขัน เพื่อธำรงไว้ซึ่งลักษณะสมาคมสหกรณ์ นอกจากนี้ ควรมีการใช้แผนเงินทุนหมุนเวียนคืน (Revolving Capital Plan) สำหรับสมาชิกตามส่วนการอุดหนุนด้วย

5) สหกรณ์ต้องมีทุนอย่างเพียงพอ

สหกรณ์ต้องการเงินทุนอย่างเพียงพอเพื่อที่จะทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ได้รับใช้สมาชิกตลอดไป สหกรณ์ต้องการทุนสำรองค่าเสื่อมสะสม สำรองสำหรับทรัพย์สินที่ล้าสมัย และสำหรับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดหมาย เงินทุนของสหกรณ์ไม่เพียงแต่จะมีอย่างเพียงพอในระยะเริ่มต้นเท่านั้น แต่ต้องขยายออกไปตามการเติบโตของปริมาณธุรกิจและบริการ

6) การเพิ่มทุนจากการดำเนินธุรกิจ

สหกรณ์ควรจะต้องมีส่วนเหลือขั้นต้น มากพอคุ้มค่าใช้จ่ายต่างๆ และเหลือเป็นส่วนเหลือสุทธิ ส่วนเหลือสุทธิดังกล่าวรวมกับรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากเงินปันผล ดอกเบี้ย และเงินเฉลี่ยคืน จะนำมาจ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้น จัดสรรเป็นเงินสำรอง โบนัสเจ้าหน้าที่ จัดเป็นทุนการศึกษา และจ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจโดยที่สหกรณ์ต้องเพิ่มทุนเพื่อใช้ในอนาคต เงินเฉลี่ยคืนจึงควรจ่ายเป็นเงินสดเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น อีกส่วนหนึ่งควรจัดไว้เป็นทุนที่สหกรณ์ต้องการ

7) หุ้นของสหกรณ์มีราคาตามดวง

หุ้นของสหกรณ์ราคาคงที่ตามราคาที่กำหนดไว้ตามดวงแต่แรก (Original Face Value) จึงเป็นการลดการเสี่ยงโชคหากำไร เพราะว่าราคาเมื่อถอนคืนเป็นราคาคงที่

8) สหกรณ์ควรได้รับสิทธิเป็นลำดับแรกที่จะรับซื้อหุ้นที่สมาชิกขาย

โดยปกติการสงวนสิทธิดังกล่าวนี้จะระบุไว้ในใบหุ้น เพื่อเป็นการป้องกันการออกเสียงสำหรับหุ้นสามัญ (ในกรณีของบางประเทศ) มิให้ตกอยู่ในมือของบุคคลที่ขาดแรงจูงใจและไม่มีผลประโยชน์ร่วมกับสมาชิก

9) การกำหนดวิธีทางที่เหมาะสมในการคืนเงินทุนแก่สมาชิกที่เลิกการอุดหนุน

สหกรณ์ควรจะได้กำหนดวิธีปฏิบัติที่ยุติธรรมในการถอนคืนเงินค่าหุ้นของสมาชิก โดยการตั้งเป็นทุนรับซื้อหุ้นเพื่อที่สมาชิกผู้ไม่ต้องการสหกรณ์ต่อไปและประสงค์จะรับคืนเงินค่าหุ้นจะสามารถขายหุ้นให้สหกรณ์โดยไม่ต้องรอคอยเป็นเวลานาน หรือต้องได้รับความลำบากในการหาคนซื้อหุ้นดังนั้น การมีหลักประกันสำหรับสมาชิกที่จะได้รับเงินคืนเมื่อลาออกจากสหกรณ์ ย้ายถิ่นที่อยู่ หรือเลิกอาชีพ ย่อมเป็นการดึงดูดให้มีการลงทุนในสหกรณ์ยิ่งขึ้น

10) การกำหนดมูลค่าหุ้น หรือค่าธรรมเนียมสมาชิกในสหกรณ์ไม่มีหุ้น ควรให้สัมพันธ์กับรายได้ของประชาชนที่จะรวมเป็นสหกรณ์

ในชุมชนที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ ควรกำหนดมูลค่าหุ้นที่ออกหรือค่าธรรมเนียมสมาชิกไว้ต่ำ เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถถือหุ้นได้อย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น หรือสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้พร้อมกับมีสิทธิออกเสียง ในชุมชนที่ประชาชนมีฐานะดีควรกำหนดมูลค่าหุ้นหรือค่าธรรมเนียมสมาชิกให้สูงขึ้น

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios)

อัตราส่วนทางการเงิน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินฐานะการเงินของสหกรณ์ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสามารถในการหากำไรของธุรกิจโดยการนำเอารายการ

เงินต่างในงบดุลและงบกำไรขาดทุน มาเทียบให้อยู่ในรูปของอัตราส่วนเพื่อหาความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงินที่สนใจ หาข้อเท็จจริงต่างๆ ของรายการว่ามีความสัมพันธ์เหมาะสมหรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการตีความหมาย และใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นๆ

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Statement Analysis)

หมายถึง การนำเอาตัวเลขข้อมูลทางการเงินที่ต้องการพิจารณา มาคำนวณเปรียบเทียบ ผลที่ได้จะมีประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการในเวลาที่แตกต่างกันของธุรกิจเดียวกัน และในเวลาเดียวกันสำหรับกิจการต่างๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน

การวิเคราะห์งบการเงินมีเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ให้คำตอบแก่ผู้วิเคราะห์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการ การวิเคราะห์ทางการเงินจะให้ผลได้อย่างสมบูรณ์ต้องมีการเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินต่างๆ ที่คำนวณมา (สุมาลี, 2546: 42)

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินไม่ใช่เพียงการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินหรือไม่ใช่เป็นเพียงการหาสูตรต่างๆ และใช้ข้อมูลทางการเงินแทนค่าในสูตรออกมาเป็นอัตราส่วนทางการเงินต่างๆ เท่านั้น สิ่งที่สำคัญมากกว่าค่าอัตราส่วนที่คำนวณได้ คือ การตีความค่าอัตราส่วน เพื่อจะตอบคำถามที่ว่าอัตราส่วนที่คำนวณได้นั้นสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป การตีความดังกล่าวจะต้องมีค่ามาตรฐานมาใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ โดยปกติจะใช้การเปรียบเทียบอัตราส่วน 2 วิธี คือ การเปรียบเทียบ(กับค่ามาตรฐานหรือค่ากิจการอื่นๆ) ในช่วงเวลาเดียวกัน และการเปรียบเทียบหลายช่วงเวลาติดต่อกัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (บุญกุล, 2543: 6-8)

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบในช่วงเวลาเดียว (Cross – Sectional Analysis)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบในช่วงเวลาเดียว เป็นการเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินต่างๆ ของกิจการในช่วงเวลาเดียวกันหรือในหนึ่งช่วงเวลากิจการโดยทั่วไปมีความสนใจว่าการดำเนินงานของกิจการตัวเองเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นๆ ที่ดำเนินกิจการในประเภทเดียวกัน เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยกัน เป็นต้น โดยปกติกิจการจะเปรียบเทียบอัตราส่วนของกิจการกับกิจการของผู้แข่งขันหลัก หรือกลุ่มของผู้แข่งขันที่กิจการต้องการจะแข่งขันด้วย การ

วิเคราะห์เปรียบเทียบแบบนี้เป็นการวิเคราะห์ที่นิยมแพร่หลาย และสิ่งที่จะทำการเปรียบเทียบได้อีกด้วย การเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของกิจการหรือค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลายช่วงเวลาติดต่อกัน (Time – Series Analysis)

การวิเคราะห์วิธีนี้ เป็นการวิเคราะห์ที่ใช้เมื่อต้องการประเมินผลการดำเนินงานในหลายๆ ช่วงเวลาที่ผ่านมา การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในปัจจุบันกับที่เกิดขึ้นในอดีต โดยการใช้การวิเคราะห์อัตราส่วน จะทำให้กิจการประเมินได้ว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในอดีตหรือไม่ การเปรียบเทียบหลายช่วงเวลาต่อๆ กันจะทำให้เห็นแนวโน้มได้ ซึ่งสิ่งที่เรียนรู้จากแนวโน้มจะช่วยวางแผนการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ และเช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์แบบหนึ่งช่วงเวลา การวิเคราะห์แนวโน้มจะทำให้สามารถประเมินได้ว่า จะเกิดปัญหาอะไรในอนาคต ในทางทฤษฎีการวิเคราะห์แบบนี้ กิจการจะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลดำเนินงานสอดคล้องหรือไม่ในทิศทางที่จะบรรลุเป้าหมายระยะปานกลางและระยะยาวของกิจการที่ตั้งไว้นอกจากนั้นการวิเคราะห์ยังสามารถใช้เปรียบเทียบกับงบล่วงหน้าที่จะจัดทำไว้ ซึ่งอาจเปิดเผยให้ทราบถึงสิ่งต่างๆ ที่เคยกำหนดไว้สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปได้

ข้อจำกัดของอัตราส่วนการเงิน (จุฑาทิพย์, 2540)

แม้ว่าอัตราส่วนการเงินจะมีประโยชน์สำหรับการวางแผนการเงินก็ตามแต่ผู้บริหารการเงินควรคำนึงถึงข้อจำกัดดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การใช้อัตราส่วนทางการเงินในเชิงเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์จะมีความหมายต่อเมื่อ อัตราส่วนทางการเงินที่นำมาเปรียบเทียบนั้นเป็นของสหกรณ์ที่อยู่ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน

2. การกำหนดอัตราส่วนมาตรฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบ ควรมีการกำหนดเป็นช่วงมากกว่ากำหนดเป็นตัวเลขใดๆ เช่น กรณีอัตราส่วนมาตรฐานของอัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุน ควรกำหนดอยู่ในช่วง 0.01 : 1 – 0.02 : 1 เพื่อให้การประเมินผลการวิเคราะห์มีช่วงการตัดสินใจได้กว้างขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงค่าของเงินจะทำให้การเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินเกิดความไม่แน่นอน เพราะคำนวณมาจากตัวเลขที่มีค่าของเงินแตกต่างกัน เช่น กรณีมูลค่าของสินทรัพย์ถาวรแบบเดียวกันที่ซื้อคนละช่วงเวลาและมีราคาแตกต่างกันมาก จะทำให้การประเมินค่าผลตอบแทนต่อสินทรัพย์คลาดเคลื่อนไปจากที่ควรจะเป็น

4. ความเข้าใจที่ต่างกัน อัตราส่วนทางการเงินของกิจการที่ต่างกันย่อมมีการตีความที่ต่างกัน ทำให้เกิดการประเมินเปรียบเทียบผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริงตัวอย่างเช่น กรณีของอัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนดังกล่าวของกิจการธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากส่วนประกอบของหนี้สินในส่วนที่เป็นเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์ยังมีสัดส่วนมากขึ้นย่อมจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

5. อัตราส่วนทางการเงินเป็นการประเมินข้อมูลจากอดีต เนื่องจากตัวเลขที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเป็นการใช้ตัวเลขในอดีตนำมาเปรียบเทียบ ดังนั้นผู้วิเคราะห์หรือผู้บริหารควรจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาพิจารณาควบคู่ไปกับการใช้อัตราส่วนทางการเงินด้วย

ประเภทหรือชนิดของอัตราส่วนการเงิน

การวิเคราะห์แต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ตัวนักวิเคราะห์อาจจะเป็นบุคคลกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีจุดประสงค์ในการวิเคราะห์ไม่เหมือนกัน ดังนั้นวัตถุประสงค์นี้เองจะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น นักการธนาคาร กำลังจะตัดสินใจว่า ควรจะให้เงินกู้ระยะสั้นแก่สหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจหนึ่ง ดีหรือไม่ เขาจะเพ่งเล็งถึงสภาพคล่องของ สหกรณ์ในอนาคตอันใกล้เป็นสำคัญ นั่นคือเขาจะเลือกใช้อัตราส่วนการเงินที่จะแสดงถึงสภาพคล่องของสหกรณ์ ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ปล่อยเงินกู้ระยะยาวแก่สหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจ จะสนใจเรื่องความสามารถในการหารายได้หรือประสิทธิภาพในการประกอบกิจการของสหกรณ์ ในระยะยาวมากกว่า ผู้ที่จะปล่อยเงินกู้ระยะยาวย่อมตระหนักดีว่าการมีสภาพคล่องที่ดีในปัจจุบันไม่ได้หมายความว่า ความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคตอันยาวไกล (อีก 10 - 20 ปี ข้างหน้า) จะดีด้วย ถ้าหากความสามารถในการหารายได้หรือประสิทธิภาพในการประกอบกิจการต่ำ ในทำนองเดียวกันนักลงทุนที่จะซื้อหุ้นหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนกับสหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจ ย่อมสนใจกำไร และ/หรือประสิทธิภาพในระยะยาวเช่นกัน ในฐานะของผู้จัดการหรือคณะกรรมการบริหารของสหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจ ย่อมสนใจในสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งนี้เพราะ

สหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจจะต้องสามารถชำระหนี้สิน ไม่ว่าจะในระยะสั้นหรือระยะยาวและยิ่งกว่านั้นยังต้องมีกำไรเหลือพอที่จะจ่ายเงินปันผลให้แก่เจ้าของกิจการได้ด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดฐานะการเงินและการดำเนินงาน วิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) และวิเคราะห์ในมุมมอง 4 มิติ จากแนวคิด CAMELS Analysis ดังนี้ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2548)

1. ความเพียงพอของเงินทุน (Capital Strength)
 - อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratios)
 - 1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน
 - 1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์
 - 1.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน
2. คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality)
 - อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratios)
 - 2.1 อัตราหมุนของสินทรัพย์
 - 2.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
3. ความสามารถในการทำกำไร (Earning Sufficiency)
 - อัตราส่วนวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทำกำไร (Profitability Ratios)
 - 3.1 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน
 - 3.2 อัตรากำไรสุทธิ
4. สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity)
 - อัตราส่วนวัดสภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Ratios)
 - 4.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

ขั้นตอนการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (สุมาลี, 2546: 33-34)

1. กำหนดเป้าหมายของการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่า วิเคราะห์ในฐานะอะไร เพื่อใคร ต้องการได้อะไรจากการวิเคราะห์ จะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้อย่างไร

2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการที่ต้องการวิเคราะห์ให้พอเพียง

3. นำข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาจัดให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

4. เลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับเป้าหมายที่ต้องการจากการวิเคราะห์ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 วิธีคือ

4.1 วิธีเปรียบเทียบทางการเงิน (Common Size)

4.2 วิธีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Ratios)

4.3 วิธีการวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend)

4.4 วิธีวิเคราะห์งบแสดงการเคลื่อนไหวของเงินทุน หรืองบแสดงแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินทุน (The Source & Uses of Funds Statement)

5. ทำการวิเคราะห์ตามวิธีการต่างๆ ที่เลือกแล้ว และแปลความจากผลการวิเคราะห์ที่ได้

สูตรคำนวณอัตราส่วนทางการเงินและตีความ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2547)

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดยการประยุกต์ใช้ CAMELS Analysis ซึ่งเกี่ยวข้องกับทางการเงินใน 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 : C – Capital Strength: ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง

มิติที่ 2 : A – Asset Quality: คุณภาพของสินทรัพย์

มิติที่ 3 : E – Earning Sufficiency: ความสามารถในการทำกำไร

มิติที่ 4 : L - Liquidity: สภาพคล่องทางการเงิน

มิติที่ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital Strength)

ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงหรือความเข้มแข็งของเงินทุนวิเคราะห์ได้จากความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงเป็นความเสี่ยงทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการ จัดหาเงินทุนในรูปแบบ

ของการก่อหนี้ผูกพัน เงินทุนปริมาณเท่าใดถึงเพียงพอจะปกป้องเจ้าหนี้ และเงินทุนปริมาณเท่าใดที่จะทำให้เจ้าของพอใจกับผลตอบแทนที่ได้รับ เงินทุนในที่นี้เน้นเงินทุนภายในเป็นหลัก โดยเฉพาะในส่วนของทุนสหกรณ์ ควรมีลักษณะไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่จะจ่ายผลตอบแทน

1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของหนี้สินต่อทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ของสหกรณ์ อัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำ แสดงถึงความเพียงพอของเงินทุนในการชำระหนี้สินของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนดังกล่าวสูงเท่าใด แสดงว่า สหกรณ์ก็มีความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้ สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$$

1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์

อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีทุนที่ไม่สามารถถอนได้ เว้นไว้แต่การชดเชยผลขาดทุน และไม่มีภาระผูกพันที่จะจ่ายผลตอบแทน (ทุนสำรอง) หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ สหกรณ์ก็มีความเสี่ยงสูง สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์}}$$

1.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน บอกให้ทราบถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

มิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset quality)

คุณภาพของสินทรัพย์เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่ตามที่ปรากฏในงบดุลได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพในที่นี้คือ ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง และสินทรัพย์รวม

2.1 อัตราหมุนของสินทรัพย์

อัตราหมุนของสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดรายได้ สร้างยอดขาย/บริการมีประสิทธิภาพเต็มที่หรือไม่เพียงใด การลงทุนในสินทรัพย์สอดคล้องกับยอดขาย/บริการหรือไม่ โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ)} = \frac{\text{ขาย/บริการ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสินถัวเฉลี่ย}}$$

2.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่ โดยจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่าทุกๆ 100 บาท ที่ได้ลงทุนในสินทรัพย์ นั้นสามารถก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานกี่บาทในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นๆ ซึ่งสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

มิติที่ 3 ความสามารถในการทำกำไร (Earning Sufficiency)

การทำกำไรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในเชิงธุรกิจของกิจการ ในปัจจุบันนักวิเคราะห์จำนวนมากให้ความสำคัญกับอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ขณะเดียวกัน

อัตรากำไรสุทธิ อัตราค่าใช้จ่าย ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อวัดประสิทธิภาพในการทำกำไร และเพื่อหาแนวโน้มของกำไรของกิจการ

3.1 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งอัตราส่วนดังกล่าวต่ำเท่าใด กิจการสหกรณ์ก็มีประสิทธิภาพในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงานมากเท่านั้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\frac{\text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (\%)}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$$

3.2 อัตรากำไรสุทธิ

อัตรากำไรสุทธิเป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจว่ามีผลกำไรสุทธิเมื่อเทียบกับยอดขายหรือบริการ อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นทราบว่าขายบริการของสหกรณ์ดำเนินงานทุกๆ 100 บาท จะมีกำไรสุทธิเกิดขึ้นเท่าใด ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้มีค่าสูง แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถสูงในการทำกำไร โดยสูตรที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้รวม}} \times 100$$

มิติที่ 4 สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Ratios)

สภาพคล่อง เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสดหรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน

4.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน เป็นอัตราส่วนที่เป็นสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของสหกรณ์ โดยที่หนี้สิน 1 ส่วน มีสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดเพื่อชำระหนี้ได้ก็ส่วน สัดส่วนที่ใช้ในการคำนวณเป็นดังต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พวงผกา (2536) วิเคราะห์การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา จำกัด จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2529 - 2533 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน 2) วิเคราะห์ความสามารถในการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา จำกัด จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2529 - 2533 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงการบริหารการเงินของสหกรณ์แห่งนี้อย่างยิ่งยวดต่อไป

ผลการศึกษาพบว่าสหกรณ์แห่งนี้มีเสถียรภาพทางการเงินดีขึ้นตลอดระยะเวลา 5 ปี มีการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนเฉลี่ยร้อยละ 99.39 ของสินทรัพย์รวม มีอัตราร้อยละของกำไรสุทธิต่อรายได้เฉลี่ยร้อยละ 84.61 และมีอัตราเงินปันผลที่จ่ายให้หุ้นสามัญเฉลี่ยร้อยละ 80 สหกรณ์มีการจัดหาเงินทุนจากภายนอกเพิ่มขึ้นทุกปีเป็นเหตุให้ต้องเสียดอกเบี้ยจ่ายเพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันก็มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นเหตุให้กำไรสุทธิลดลง

สมนึก (2542) ทำการศึกษาการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก จำกัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเงิน อัตราการเจริญเติบโตผลการประกอบการธุรกิจการเงิน และโครงสร้างทางการเงิน โดยใช้ข้อมูลงบดุลและงบกำไรขาดทุนของรายงานประจำปีตั้งแต่ พ.ศ. 2536 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 มาคำนวณอัตราส่วนทางการเงิน วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างต่างๆ และการวิเคราะห์แนวโน้มขององค์ประกอบในการดำเนินธุรกิจการเงิน ตลอดจนการวิเคราะห์ความเจริญเติบโตในการประกอบกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก จำกัด

ผลจากการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานของ สหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการ กองทัพบก จำกัด มีผลการดำเนินงานขยายตัวในระดับสูงและอย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงระยะเวลา 6 ปี สามารถให้บริการแก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งในด้านการออม การกู้เงินเพื่อการใช้จ่ายและเพื่อการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ มีอัตราการเติบโตอย่างเหมาะสมมีเสถียรภาพ ตลอดจนการดูแลสวัสดิการและการสงเคราะห์สมาชิก ตลอดจนการดำเนินนโยบายการลงทุนอย่างระมัดระวังเพื่อความมั่นคงของสหกรณ์และเพื่อประโยชน์สูงสุดของมวลสมาชิก และเป็นการส่งเสริมกระบวนการสหกรณ์

ลลิต (2543) ทำการศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โดยศึกษาถึง อัตราการเจริญเติบโต ผลประกอบการธุรกิจการเงิน โครงสร้างงบการเงิน โดยใช้แบบดุล และงบกำไรขาดทุน ของรายงานประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ.2540 ถึง พ.ศ.2542 มาวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างต่างๆ และวิเคราะห์แนวโน้มขององค์ประกอบในการดำเนินธุรกิจการเงินตลอดจนวิเคราะห์ความเจริญเติบโตในการประกอบธุรกิจของสหกรณ์ฯ

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานของสหกรณ์ฯ มีการจัดโครงสร้างองค์กร การบริหารงานตามข้อบังคับสหกรณ์ฯ และ ตามทฤษฎีสหกรณ์ออมทรัพย์ในช่วงการศึกษาตลอดทั้ง 3 ปี สหกรณ์ มีอัตราการเจริญเติบโตของสมาชิก และ ทุนเรือนหุ้นสูงขึ้นโดยตลอด ในส่วนของอัตราส่วนทางการเงิน ค่าเฉลี่ยของสหกรณ์ฯ อยู่ในเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

รังสิมา (2544) ทำการศึกษากาวิเคราะห์การดำเนินงานของบริษัทที่อยู่ภายใต้แผนฟื้นฟูกิจการ : กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ อัตราส่วนทางการเงินจำนวน 13 อัตราส่วน โดยแบ่งอัตราส่วนทางการเงินออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงกิจการปกติ และช่วงกิจการตกต่ำ และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของอัตราส่วนเฉลี่ยทางการเงินระหว่างช่วงกิจการทั้งสอง จะสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการดำเนินงานและปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่า บริษัทจดทะเบียนมีประสิทธิภาพการดำเนินงานลดลงเนื่องมาจากปัญหาหลัก 2 ประการ คือ ปัญหาสภาพคล่องภายในกิจการ โดยวัดจากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว และปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ โดยวัดจากอัตรากาหมุนของสินทรัพย์ถาวรและอัตรากาหมุนของสินทรัพย์รวม

เดชา (2546) ทำการศึกษาการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน กรณีศึกษา : บริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนิเคชั่น อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อทำการวิเคราะห์บริษัทโดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS ซึ่งพบว่าจุดแข็งคือบริษัทมีศูนย์บริการกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศซึ่งทำให้ลูกค้าสามารถติดต่อได้โดยตรงและรวดเร็ว จุดอ่อนคือมีลักษณะโครงสร้างองค์กรที่ซับซ้อนทำให้การตัดสินใจเพื่อปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทันสถานการณ์เป็นไปได้ช้า โอกาสคือมีความต้องการในการใช้งานของเทคโนโลยี มัลติมีเดียมีมากขึ้นประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และอุปสรรคคือมีการแข่งขันที่สูงจากบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ส่วนการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผลการศึกษาพบว่าบริษัทมีผลการดำเนินงานดีขึ้นตั้งแต่ปี 2543 โดยสังเกตได้จากอัตราส่วนสภาพคล่อง อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้ อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมอีกด้วยในขณะที่อัตราส่วนกำไรขั้นต้นยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม นอกจากนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะพิจารณาถึงสถานการณ์การแข่งขันด้วย

วณิชชา (2546) ทำการศึกษาการวิเคราะห์งบการเงินของบริษัท ช. การช่าง จำกัด (มหาชน) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน การจัดการและฐานะการเงินของบริษัท ช. การช่าง จำกัด (มหาชน) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่บริษัทเปิดเผยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2545 และใช้วิธีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงวิกฤตเศรษฐกิจระหว่าง พ.ศ. 2540 – 2542 และหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2543 – 2545

ผลการวิเคราะห์งบการเงินของบริษัท ช.การช่าง จำกัด (มหาชน) บริษัทมีแนวโน้มในปัญหาขาดสภาพคล่องและความสามารถในการเก็บหนี้มีสัดส่วนต่ำกว่าบริษัทคู่แข่ง และระบบอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการ เช่น การมีมาตรการเปลี่ยนแปลงสินค้าให้เป็นเงินสดโดยเร็ว การพิจารณาสำรองระดับสินค้าคงคลังที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้นโยบายการเรียกเก็บหนี้ที่รัดกุมมากขึ้น เป็นต้น

วาสนา (2546) ทำการศึกษาการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมิน

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด 2) ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด ในด้านคุณภาพการให้บริการ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด

ผลการวิเคราะห์พบว่า สหกรณ์มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการบริหารสภาพคล่อง ความสามารถในการก่อหนี้ และความสามารถในการทำกำไรสุทธิที่สูงขึ้น แต่ในส่วนของความสามารถในการใช้สินทรัพย์ สหกรณ์จำเป็นต้องปรับปรุงการบริหารสินทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศิริวรรณ (2546) ทำการศึกษาการวิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์: กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด 2) ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์กรมวิชาการเกษตร จำกัด ในด้านคุณภาพการให้บริการ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อคุณภาพการให้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ฯ มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารสภาพคล่อง ความสามารถในการก่อหนี้ และความสามารถในการทำกำไรสุทธิที่สูงขึ้น แต่ในส่วนของความสามารถในการใช้สินทรัพย์ สหกรณ์ฯ จำเป็นต้องปรับปรุงการบริหารสินทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาพรวม

นพคุณ (2547) ทำการศึกษาผลการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด ย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2546 โดยใช้ข้อมูลจากงบดุล งบกำไรขาดทุน จากหนังสือรายงานประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2546 มาเพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานโดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน

ผลการศึกษาพบว่าสภาพคล่องของสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ด้านความสามารถในการใช้สินทรัพย์ ด้านความสามารถในการทำกำไร อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ

กว่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินและมีแนวโน้มจะลดลงเรื่อยๆ ส่วนด้านความสามารถในการก่อหนี้อยู่ในระดับที่ไม่ต่ำมากเกินไป ซึ่งมีบางช่วงสูงเกินกำหนดของเกณฑ์มาตรฐานทางการเงินอยู่มาก อัตราผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ฯ ยังสามารถจ่ายผลตอบแทนได้สูงกว่า

ผานิต (2547) ทำการศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ปี 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีช่วงระยะเวลาการดำเนินงานที่ต่างกัน การศึกษาใช้ ข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งมีรอบปีบัญชีสิ้นสุดในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2545 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2546 การศึกษาใช้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 317 ตัวอย่าง ซึ่งสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Stratified random sampling

ผลจากการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินด้านต่างๆ พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่อง อัตราส่วนแสดงหนี้สิน อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ และอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละกลุ่มและช่วงเวลา จะมีค่าแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ไม่สามารถสังเกตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นในอนาคต การจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์นอกเหนือจากที่จัดทำอยู่เดิมแล้วนั้น ควรจัดทำโดยแบ่งสหกรณ์ออกเป็นกลุ่มตามช่วงอายุการดำเนินงานด้วย

พิรเทพ (2547) ทำการศึกษารวบรวมการวิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำกัด ใช้วิธีวิเคราะห์ผลการดำเนินงานสถาบันการเงินที่เรียกว่า CAMEL ร่วมกับอัตราส่วนการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในด้านความเพียงพอของเงินทุน คุณภาพทรัพย์สิน คุณภาพการบริหารประสิทธิภาพการทำกำไร โดยใช้อัตราส่วนในแต่ละกลุ่มเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ด้านความเพียงพอของเงินทุนอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงมาตรฐาน คุณภาพสินทรัพย์อยู่ในเกณฑ์สูงกว่ามาตรฐานทั้งในส่วนเงินลงทุนต่างๆ และลูกหนี้เงินกู้ คุณภาพบริหารได้มีการเปลี่ยนแปลงกรรมการดำเนินการโดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ผลัดกันมาบริหารสหกรณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิภาพการทำกำไรอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเล็กน้อย แต่ทรัพย์สินส่วนใหญ่ของสหกรณ์มีคุณภาพค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับระบบสหกรณ์ออม

ทรัพย์โดยรวม ด้านสภาพคล่องไม่ค่อยประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องมากนัก เพราะมีนโยบายที่ขยายการเจริญเติบโตของทุนเรือนหุ้น และสามารถนำหลักทรัพย์ที่มีอยู่ไปค้ำประกันวงเงินกู้ซึ่งเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำมาเสริมสภาพคล่องได้

ณรงค์ศักดิ์ (2549) ทำการวิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของ สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด และการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่าง สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด กับ สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดในประเทศไทย ระหว่างปี 2535-2547 ใช้ข้อมูลทศัญฉุติ จากรายงานกิจการประจำปีโดยอาศัยอัตราส่วนทางการเงินในการวิเคราะห์เพื่อชี้วัดผลการดำเนินงานใน 4 ด้าน ได้แก่ ภาระผูกพันทางการเงินหรือความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้ ความสามารถในการบริหารสภาพคล่อง และความสามารถในการทำกำไร

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างทางการเงินสหกรณ์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด วัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อยู่ในระดับ 0.23 ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด กับสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด ปรากฏว่าในด้านภาระผูกพันทางการเงินหรือความสามารถในการก่อหนี้ ที่วัดด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด มีภาระผูกพันทางการเงินในระดับที่ต่ำกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด หรืออีกนัยหนึ่ง สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด ยังสามารถก่อหนี้ในอนาคตในโอกาสที่ดีกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด ความสามารถในการสร้างรายได้ สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด มีระดับที่ต่ำกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด ด้านความสามารถในการบริหารสภาพคล่อง สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด มีระดับที่ต่ำกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด ด้านความสามารถในการทำกำไร สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด มีระดับที่สูงกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด จากผลของการมีภาระดอกเบี้ยจ่ายที่ต่ำกว่า สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานไทยน้ำทิพย์ จำกัด ควรที่จะบริหารสภาพคล่อง และจัดสรรทรัพยากรเงินทุนให้มีความเหมาะสม และการจัดการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ

จากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะใช้ข้อมูลทศัญฉุติ เช่น งบดุล งบกำไรขาดทุน รายงานกิจการประจำปี มาใช้ในการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน โดยมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของสหกรณ์ว่าดำเนินกิจการมีประสิทธิภาพหรือไม่ รวมทั้งมีการ

เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มเพื่อดูความแตกต่าง ซึ่งก็มีการบริหารงานที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้น ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาครั้งนี้ก็ใช้แนวคิดและทฤษฎีเดียวกันคือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และนำมาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยรวม แต่จะแตกต่างกันในส่วนระยะเวลาที่ทำการวิเคราะห์ เพื่อดูแนวโน้มของอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ว่าเป็นไปในทิศทางไหน และมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร